

Tartu Rahvaülikool. Andragoogide koolitus.Iseseisev töö.

Terje Paes.

Küsimus:Kuidas saan mina koolitajana enda poolt läbiviidavas õppetöös oma õppijate võtmepädevusi arendada sõltumata õpetatavast valdkonnast/ainest/teemast?

Minu täiskasvanudkoolitatavate ja koolitustemenüü on väga mitmekesine ja lai- töötud ja erinevatel elualadel töötavad täiskasvanud, pedagoogid, karjäärispetsialistid, erinevad sotsiaalvaldkonna spetsialistid, hooldustöötajad, klienditeenindajad, alustavad ja tegutsevad ettevõtjad, erivajadustega inimesed, jne. Mulle väga meeldib eestikeelne sõna „võtmepädevused“ sest „võti“ sümboliseerib võimalust avada uusi väravaid, ukse, lukke, võimalusi enda sees ja ümberning„pädevus“ on suutlikkus oma teadmiste ja oskuste baasil pidevalt muutuv isiklikus, ühiskondlikus ja tööelus edukalt, loovalt, aktiivselt ning paindlikult toime tulla, teadmine, mis on saab muutuda rakenduslikuks.Lähtuvalt sihtrühmast on õpetamise sisu spetsiifiline, küll aga võtmepädevuste arendamise seisukohalt siiski paljuski sarnane, olenemata konkreetsest valdkonnast või teemast.

1. Mitmekeelsus

Arvan, et enne, kui minna mitmekeelsuse pädevuse juurde, on oluline, et inimene oma emakeeles suudab korrektselt suhelda, oma mõtteid, tundeid ja soove suuliselt ning kirjalikult väljendada. Emakeele hoidmine on meie kultuuri ja kirjanduse, rahva ja eesti keele säilimiseks väga tähtis.Koolitajana jälgin, et kasutan ise korrektset eneseväljendust, slängi ja anglitsisme ei kasuta ning pööran ka oma õpilaste tähelepanu nendeigapäevasele keelekasutusele ja väljenduslaadile.

Minu koolitustel ei osale ainult eesti keelt kõnelevad inimesed, vaid õppijate seas on olnud venelasi, ukrainlasi, valgevenelasi, jt. Olen võimaldanud neil väljendada omi mõtteid kas vene või inglise keeles, koos suulise abistava tõlkimisega enda poolt, samuti koostanud materjale vene ja inglise keeles vajadusel.

Õppetöös kasutan võõrkeelseid tekste, filmilõike (hea on, kui all on eestikeelsed tiitrid) ja muusikavideosid. Internetis on väga vahvad ingliskeelsed lühitestid, olen neid ise tõlkinud ja koolitusel kasutatavaks seadnud koos tõlkega. Tõlkimisel kasutan vajadusel tuttava inglise keele õpetaja abi, et ei tekiks vigu.

Aktiivsete tööotsimisoskuste kujundamise teema raames olen tutvustanud erinevaid töövahendusportaale välismaal, koos õppijatega oleme vajadusel koostanud CV kas soome, vene või inglise keeles, valmistunud töövestlusel tutvustama ennast ja oma varasemat töö- ning haridusteed võõrkeeles, välisriigis. Noortegruppidega töötades erinevate teenuste või projektide raames on olnud suur huvi õppimisvõimaluste, Europassi koostamise ja vahetusõpilaste teemade vastu. Iseseisva tööna olen jaganud linke reisibüroode pakettidega tutvumiseks nii Eestis kui välismaal, lasknud osalejatel ise endale reise kokku panna, koos vaatamisväärsuste lühitutvustustega ja muu infoga, mis reisidega alati kaasneb. Antud ülesanne on nõudnud laiemalt ühe kindla maa kultuuri, eripära, keele ning elu-oluga tutvumist, statistika ja logistika analüüsi. Pean siinkohal mainima, et vanemale generatsioonile on kergem vene keelesuhtlemine, sellest arusaamine ja noorematele inglise keeles eneseväljendamine. Vene keele valdamine on nooremate õppijate jaoks nende endi sõnul väga raske ja nad ei näe ega taju sellele otsesest rakendust ning vajadust.

2. Isiklik, sotsiaalne ja õppimispädevus

Kuna suure osa minu kui koolitaja tööst hõlmab karjääriplaneerimise, tööerakendumise ning õppimisega seonduvad teemad, siis antud võtmepädevuse arendamisel igapäevatöös väga oluline roll. Kes ma olen? Kuhu ma lähen? Kuidas ma lähen? Ehk teisisõnu õpime koos, kuidas oma varasemaid

teadmisi, haridust, töökogemusi, hoiakuid, huvisid, isiksuseomadusi, väärtusi, tugevusi- nõrkusi ja õpiharjumusi analüüsides kavandada samme tulevikuks. Eneseanalüüsi, refleksiooni ja karjääriplaneerimise oskus on aluseks isikliku tegevuskava koostamisel, elluviimisel, prioriteetide määratlemisel

Pean suhtlemisoskust üheks olulisemaks elus edukalt hakkamasaamise aspektiks. Koolitustel tutvustan verbaalse ja mitteverbaalse suhtlemise aluseid, enesekehtestamist, konfliktide konstruktiivset juhtimist, meeskonnatööd ja enese esitlemist. Koos oleme teinud praktilisi harjutusi, iseseisvaid ülesandeid, rollimänge, simulatsioonimänge, kohtunud koolituste käigus erinevate esinejatega, kes jagavad oma mõtteid ja kogemusi seoses suhtlemisega.

Koolituste käigus olen õpetanud praktilisi võtteid, kuidas oma õppimist korraldada, ja õppimisvõimet, keskendumis- ning tähelepanuvõimet arendada. Olen rõhutanud õppija omavastutuse ning iseseisva töö olulist rolli. Käsitlenud olen põhjalikult erinevate õpistiilide individuaalset eripära ja sobivust õppijale, õppevorme ja -vahendeid ning nende võimalusi, samuti oskusi oma õpitulemusi analüüsida ja hinnata.

3. Kodanikupädevus

Suure osa minu õppijatest moodustavad tööturult kõrvalejäänud inimesed, ehk töötud. Koolituste käigus olen püüdnud jagada infot kodanikuühiskonna toimimise, inimõiguste, demokraatia kohta. Puutun tihtipeale kokku sellega, et õppijad on ennast aktiivsest ühiskondlikust elust distantseerinud, et mis see minu asi on, nagunii olen töötu. Arvan, et kõik inimesed, olenemata vanusest, töötamisest või mittetöötamisest, rahvusest, jne. on kodanikud ja peaksid ühiskonnaelus osalema ning omama ülevaadet, mis toimub tema külas, linnas, riigis, Eestis, Euroopas ja maailmas laiemalt. Oleme arutlenud tuliselt erakondlike konfliktide, valimisaktiivsuse, pagulaste, vähemuste sallivuse ja aktsepteerimise teemal. Kõige ja kõigi vihkamine ei vii elu edasi ja on arengupiduriks laiemas plaanis inimesele endale.

Oleme koos jõudnud arusaamisele, et isegi kui inimene on töötuks jäänud, on tal suutlikkus ennast teostada aktiivselt kogukonnas, kaitseliidus, naiskodukaitse ridades, seltside ja MTÜ-de kaudu. Iga inimene saab järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme, olla seadusekuulekas, austada religioonide ja rahvuste omapära, hoida ja armastada meie ühist väikest Eestit. Kodanikupädevust olen kujundanud igapäevaste eluliste näidete ja olukordade analüüsimisega, rollimängude, arutelude, grupitööde ja iseseisvate ülesannete abil.

4. Ettevõtlikkus

Koolitajana lähtun selle võtmepädevuse kujundamisel põhimõttest, et kõik ei pea ettevõtjad olema ning oma firmat tegema. Olulisem on ettevõtlikkus kui suutlikkus oma unistusi ja ideid aktiivselt ja algatusvõimeliselt ellu viia. Kui jääda passiivselt ootama kandidatel valmislahendusi, siis võib see kandid kogemata minust mööda minna. Oma koolituste käigus, olenemata koolituse teemast, julgustan inimesi olema avatud, uuenduslikud, loovad, riskijulged, koostöövõimelised. Õppijad on ise ka tunnistanud, et nii turvaline on toimetada mugavustsoonis, otsida vabandusi ja probleeme ning uusi võimalusi ning muutusi mitte vastu võtta. Saan koolitustel õppijaid varasematele teadmistele ja oskustele tuginedes õpetada probleeme lahendama, eesmäärke seadma ja tegevuskava koostama, plaanitud ellu viima, omavastutuse võtmist. Pädevuse saavutamiseks kasutan praktilisi harjutusi, töölehti, arutelusid, kohtumisi ettevõtlike inimestega, iseseisvat tööd, meeskonnatöö harjutusi, jne.

5. Kultuuriteadlikkus ja kultuuriline eneseväljendus

Koolitusgruppidesse on sattunud aegade jooksul väga erinevaid inimesi, isiksusi. Lähtun oma töös põhimõttest, et iga inimene on mingil alal omal moel andekas, pole olemas andetuid inimesi. Ilukirja tegijad, keraamikud, pillimängijad, maalijad- joonistajad, puutöömeistrid, käsitöölised, jne. – kõiki on olnud ja on gruppides. Koolitajana saan ma julgustada inimesi oma annet arendama, sellega tegelemist kindlasti jätkama. Olen koolituste käigus võimaldanud inimestel oma hobidest rääkida, teinud näitusi ning esitlusi. Koolituse lõppedes oleme laulnud, teinud joogaharjutusi, pillimängu saatel tantsinud, jne. Need hetked on olnud minu kui koolitaja jaoks väga emotsionaalsed ja usun, et ka õppijate jaoks. Tunnustamine, väärtustamine, julgustamine, kaaslaste toetus on iga inimese jaoks oluline ja inspireeriv. Eneseteostuse ja eduelamuse toetamine hobidega tegelemisel on väike samm ehk koolituse teema käsitlemisel, aga suur samm inimese eneseteadlikkuse, väärtuslikkuse, julguse arendamisel. Mitmed koolitustel osalejad on läinud aja jooksul oma hobi teemal edasi õppima ja öelnud, et tõuke ja julguse selleks said meie koolitusest. Parim tagasiside, mida iial võib üks õpetaja saada. Pädevuse arendamiseks kasutan praktilisi harjutusi, esitlusi, õppekäike, arutelusid, individuaalseid ülesandeid.

6. Digipädevus

Digipädevust loetakse tänapäeval teiseks kirjaoskuseks. Kui sind pole Facebookis, pole sind olemas, jne. Koolitajana ei saa ma kindlasti jätkata samadel alustel oma õppetöö läbiviimist, kui 1999 aastal alustades. Arvan, et koolitaja peaks olema heas mõttes eeskuju, kuidas kasutada digitehnoloogiat õppimisel. Koolituste käigus õpetan inimesi otsima ja säilitama infot, hindama selle asjakohasust ning usaldusväärsust. Arvutikoolitusi korraldades ja läbi viies olen lisaks spetsiifilistele temadele (kodulehe loomine, tabelarvutused, jm.) palju tähelepanu pööranud elementaarsete digioskuste kujundamisele (tekstide ja piltide loomine, suhtlemine e-keskkonnas, e-toimingute sooritamine, kirjavahetuse ja dokumentide haldamine, jm.). Olen selgitanud ka arvutiga seonduvaid ohtusid- isiku- ja andmekaitse küsimused, privaatsuse ja eetika põhimõtteid. Pädevusi olen arendanud praktiliste harjutuste, iseseisvate ülesannete, loengute ja esitluste abil.

7. Matemaatikapädevus ning loodusteadus-, tehnoloogia-, inseneriteaduste pädevus

Matemaatikapädevusi saan arendada koolitusel osalejatel ehk kõige otsesemalt pere-eelarve koostamise ja isikliku majandusliku toimetulekuoskuse kujundamise, võlanõustamise temaatika käsitlemise käigus. Oleme koos õppijatega koostanud pere majanduspäeviku ja seda analüüsinud, jaganud olen teemakohaste artiklite, spetsialistide, võimaluste kohta infot. Ettevõtluskoolituste ning äriplaanide koostamise käigus on vajalik koostada finantsprognoside aruanne, arvutada toote või teenuse omahind, jne., kuna alustav ettevõtja peab oskama mitte ainult oma toodet või teenust valmistada ning pakkuda, vaid olema ka majanduslikult jätkusuutlik.

8. Kirjaoskus

Koolituste käigus täidavad osalejad minu juhendamisel erinevaid töölehti, tabeleid, koostavad juhtumianalüüsi, tegevuskava, koostavad avalduse, motivatsioonikirja, CV, jne. Jälgin ise kindlasti, et minu poolt koostatud ja kasutatavad materjalid paberikandjal, esitluskavades, internetis, trükistel, jm., oleksid keeleliselt korrektsed, õigekirjas vigadeta, korralikult vormistatud. Seda kõike õpetan väärtustama ning kasutama ka õppijaid. On neid, kes on tõelised Monkid iga koma ja kooloni küsimuses, aga rohkem siiski neid, kelle jaoks on elementaarse kirjaoskuse kasutamine kas vähetähtis või lihtsalt ei oska kirjalikult ennast väljendada, materjale ja dokumente täita ning koostada. Paljud osalejad, kaasa arvatud ma ise, tunnistavad, et käsitsi pole ammu midagi kirjutanud, käekiri on degenerereerunud ja muutunud lohakaks. Püüame käsitsi kirjutamise kommet siis koos taasavastada.

Tänapäeval on väga oluline ka kirjaliku suhtlemise oskus, kuna enamasti töötamise dokumendid liiguvad elektrooniliselt enne, kui inimene saab kutse kohtumiseks tööandjaga.

Olen andnud ülesandeks kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili, seejuures väärtustades õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi (ametlikud ja mitteametlikud pöördumised, etikett). Olen märganud, et inimeste kõige elementaarsem kirjaoskus on väga erinev. On neid, kellele ei valmista kirjalik suhtlemine mingit probleemi, nad isegi väljendavad ennast kirjalikult tihtipeale ladusamalt kui suuliselt. On ka neid, kes ütlevad, et nad ei oska ega tahagi kirju saata ja dokumente koostada, õigekirja järgimine on samuti väga raske. Olen neid julgustanud ise pusima, aga vajadusel ärgitanud lähedaste, pereliikmete abi kasutama, sest kirjalik suhtlemine ei kao tänapäeval kuhugi, väga palju infot vahetatakse e-posti ja sotsiaalmeedia kaudu. Tunda annab ka vähene arvutioskus, trükkimise elementaarne oskus, eriti vanemaealistel õppijatel. Pädevuse arendamiseks kasutan praktilisi harjutusi, iseseisvaid ülesandeid, arutelu, esitlust, jne.